

(ОЗНАКОМИТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ)

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ ЎНІВЕРСІТЭТ

УДК 347.965(476)(091)(043.3)

ГУР'ЕВА

Алена Аляксандраўна

**ГІСТОРЫЯ ІНСТЫТУТА АДВАКАТУРЫ БЕЛАРУСІ
(XVI–XVIII стст.)**

Аўтарэферат дысертацыі на суісканне вучонай ступені
кандыдата юрыдычных навук

па спецыяльнасці 12.00.01 –
тэорыя і гісторыя права і дзяржавы;
гісторыя вучэнняў аб праве і дзяржаве

Мінск, 2016

(ОЗНАКОМИТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ)

Навуковая работа выканана ў Беларускаім дзяржаўнаым універсітэце.

Навуковы кіраўнік:

Доўнар Таісія Іваноўна,

доктар юрыдычных навук, прафесар,
прафесар кафедры тэорыі і гісторыі
дзяржавы і права Беларускага
дзяржаўнага ўніверсітэта

Афіцыйныя апаненты:

Вішнеўскі Аляксей Фёдаравіч,

доктар гістарычных навук, прафесар,
прафесар кафедры тэорыі і гісторыі
дзяржавы і права ўстановы адукацыі
«Акадэмія МУС Рэспублікі Беларусь»

Каляда Віталь Вікенцьевіч,

кандыдат юрыдычных навук,
адваката Мінскай гарадской калегіі
адвакатаў

Апаніруючая арганізацыя:

**Акадэмія кіравання пры Прэзідэнце
Рэспублікі Беларусь**

Абарона адбудзецца 14 лютага 2017 г. у 14.00 на пасяджэнні савета па абароне дысертацый Д 02.01.01 Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта па адрасе: 220030 г. Мінск, вул. Ленінградская, 8, аўдыторыя 407, тэлефон вучонага сакратара: (+375 17) 226-55-41.

З дысертацыяй магчыма азнаёміцца ў бібліятэцы Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

Аўтарэферат разасланы «_____» снежня 2016 года

Вучоны сакратар савета
па абароне дысертацый

У.М. Сатолін

УВОДЗІНЫ

Актуальнасць абранай намі тэмы дысертацыйнага даследавання абумоўлена важнасцю інстытута адвакатуры на сучасным этапе пабудовы прававой дзяржавы і фарміравання грамадзянскай супольнасці. Значэнне тэмы ўзрасло і ў сувязі са здзяйсненнем рэформы інстытута адвакатуры. Так, 6 красавіка 2012 года за нумарам 334–3 уступіў у сілу новы Закон Рэспублікі Беларусь “Аб адвакатуры і адвакацкай дзейнасці ў Рэспубліцы Беларусь”, які ўнёс шэраг змяненняў і новаўвядзенняў у гэтую сферу, паклаўшы пачатак новаму гістарычнаму этапу ў развіцці адвакатуры Беларусі.

Адвакатура ў тым выглядзе, у якім існуе ў наш час, мае мноства станоўчых уласцівасцей, у тым ліку тых, якія з’яўляюцца яе неад’емнай часткай, што дазваляе гаварыць пра яе як аб самастойным інстытуце, які ўвасабляе закон і абарону правоў і свабод чалавека. Аднак такое прызнанне грамадствам ролі адвакатуры стала магчымым у выніку папярэдняга і даволі складанага гісторыка-прававога працэсу. У сувязі з гэтым надзвычайная важнасць адвакатуры патрабуе разумення і ўліку дыялектыкі мінулага – будучыні гэтага інстытута. Як гістарычная каштоўнасць адвакатура з’яўляецца сістэмаўтваральным элементам сучаснай грамадзянскай супольнасці і прававой дзяржавы. Таму даследаванне гістарычнага развіцця інстытута адвакатуры на Беларусі, як складніка агульнай айчынай дзяржаўна-прававой гісторыі, дазваляе не толькі запоўніць пэўныя прабелы ў яго эвалюцыі, але і на гэтай аснове спрыяць дасягненню асноўнай мэты – актуалізацыі гісторыка-прававога вопыту адвакатуры з мэтай рашэння сучасных надзённых праблем.

У практычным аспекце актуальнасць даследавання выклікана неабходнасцю фарміравання гісторыка-тэарэтычнай базы для ўдасканалення звестак аб зараджэнні, развіцці і дзейнасці інстытута адвакатуры на Беларусі і выяўлення гістарычных умоў палітыка-эканамічных і сацыяльных аспектаў уплыву дзяржавы на развіццё прававых норм, рэгулюючых дзейнасць адвакатаў.

У тэарэтычным аспекце таксама важна паказаць аб’ектыўную карціну гісторыка-прававога мінулага, прааналізаваць этапы развіцця інстытута адвакатуры і выявіць тэндэнцыі ў нарматыўнай рэгламентацыі правапрымяняльнай адвакацкай дзейнасці ў XVI–XVIII стст. перыяду Вялікага Княства Літоўска і Рэчы Паспалітай.

Нягледзячы на значнасць і актуальнасць праблемы ўзнікнення і развіцця інстытута адвакатуры на Беларусі ў XVI–XVIII стст., гэтае пытанне не падвяргалася спецыяльнаму комплекснаму гісторыка-прававому даследаванню, таму можна канстатаваць, што нацыянальны досвед развіцця адвакатуры

перыяду XVI–XVIII стст. у дастатковай ступені не вывучаны і не ацэнены. Менавіта названыя абставіны перадвызначаюць выбар тэмы і асноўнай мэты дысертацыйнага даследавання – запаўненне прабелаў у гісторыка-прававой навуцы Рэспублікі Беларусь, якія датычаць гісторыі ўзнікнення і развіцця інстытуту адвакатуры на Беларусі ў XVI–XVIII стст., што стварае падставы для далейшага развіцця пазначанай праблематыкі і мае важнае значэнне для ўдасканалення сучаснай адвакатуры.

АГУЛЬНАЯ ХАРАКТАРЫСТЫКА РАБОТЫ

Сувязь работы з навуковымі праграмамі (праектамі), тэмамі

Дысертацыйнае даследаванне непасрэдна звязана з п. 11.4 Пераліка прыярытэтных накірункаў навуковых даследаванняў Рэспублікі Беларусь на 2011-2015 гады, зацверджанага пастановай Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 19.04.2010 г. № 585 і праводзілася ў межах асноўнай навукова-даследчай тэмы на 2010-2015 гг. кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права юрыдычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта “Тэарэтыка-метадалагічныя і канстытуцыйныя асновы развіцця сістэмы права Рэспублікі Беларусь”.

Мэты і задачы даследавання

Мэта даследавання заключаецца ў раскрыцці асноўных тэарэтыка-прававых пытанняў станаўлення і развіцця адвакатуры на Беларусі XVI–XVIII стст., выяўленні яе характэрных рысаў, тэндэнцый і заканамернасцей, тым самым – ліквідацыі прабелаў у гісторыка-прававой навуцы адносна функцыянавання адвакатуры XVI–XVIII стст. і распрацоўцы навукова абгрунтаваных прапаноў па ўдасканаленню адвакатуры Рэспублікі Беларусь.

У адпаведнасці з мэтай даследавання пастаўлены наступныя задачы:

- прааналізаваць прычыны і ўмовы гістарычнага з’яўлення судовай абарончай дзейнасці ў кантэксце яе сутнасці і асаблівасцей тэрміналагічнага вызначэння;
- выявіць прычыны, гістарычныя і арганізацыйна-прававыя ўмовы станаўлення інстытуту адвакатуры на Беларусі;
- паказаць спецыфіку фарміравання інстытуту адвакатуры ў XVI ст. у кантэксце тэрміналагічнага вызначэння асоб, якія займаліся судова-абарончай дзейнасцю;
- вызначыць прававы статус прадстаўніка (як наёмнага, так і прафесійнага) і правазаступніка;

- выявіць асаблівасці і тэндэнцыі ў нарматыўнай рэгламентацыі інстытута адвакатуры і правапрымяняльнай дзейнасці ў XVI–XVIII стст. перыяду Вялікага Княства Літоўскага і Рэчы Паспалітай;

- на падставе прынцыпу гістарычнай пераемнасці паказаць неабходнасць успрымання асноўных прынцыпаў і метадаў адвакацкай дзейнасці XVI–XVIII стст. на наступных гістарычных этапах з мэтай ўдасканалення сучаснай адвакатуры.

Аб’ект даследавання – грамадскія адносіны ў сферы станаўлення і дзейнасці адвакатуры Беларусі XVI–XVIII стст.

Прадмет даследавання – гісторыя развіцця адвакатуры на Беларусі як прафесійнай супольнасці ў яе неад’емнай сувязі з іншымі сацыяльнымі з’явамі: правам, эканомікай, дзяржавай, ад зараджэння першых форм юрыдычнай дапамогі да фарміравання адзінага незалежнага прафесійнага праваабарончага інстытуту.

Навуковая навізна

Навуковая навізна атрыманых вынікаў заключаецца ў тым, што ўпершыню ў беларускай гісторыка-прававой навуцы праведзена комплекснае даследаванне праблемы зараджэння і дзейнасці інстытута адвакатуры на Беларусі ў XVI–XVIII стст., у выніку якога:

- ліквідаваны істотны прабел у гісторыі дзяржавы і права Беларусі адносна пытанняў зараджэння і дзейнасці інстытута адвакатуры на Беларусі ў XVI–XVIII стст.;

- на аснове аналізу дакументальна-прававога і архіўнага матэрыялу перыяду XVI–XVIII стст. і новых дасягненняў гісторыка-прававой навукі прааналізаваны прычыны і ўмовы гістарычнага з’яўлення судовай абарончай дзейнасці ў кантэксце яе сутнасці і асаблівасцей тэрміналагічнага вызначэння;

- выяўлены прычыны, гістарычныя і арганізацыйна-прававыя ўмовы станаўлення інстытута адвакатуры на Беларусі;

- паказана спецыфіка фарміравання інстытута адвакатуры ў XVI ст. у кантэксце тэрміналагічнага вызначэння асоб, якія займаліся судова-абарончай дзейнасцю;

- выяўлены асаблівасці і тэндэнцыі ў нарматыўнай рэгламентацыі інстытута адвакатуры і правапрымяняльнай дзейнасці ў XVI–XVIII стст. перыяду Вялікага Княства Літоўскага і Рэчы Паспалітай;

- палажэнні і вывады дысертацыі ствараюць навуковыя падставы для актывізацыі навуковых даследаванняў, далейшай распрацоўкі тэарэтыка-прававых пытанняў адносна прынцыпаў і метадаў адвакацкай дзейнасці, з улікам гістарычнай пераемнасці прапанавана выкарыстанне станоўчых

палажэнняў і нормаў аб адвакацкай дзейнасці ў сучаснай праватворчай праватворчасці;

- уведзены ў навуковы абарот комплекс неапублікаваных раней архіўных матэрыялаў, якія характарызуюць адвакатуру Беларусі ў статутны перыяд яе гісторыі.

Палажэнні, якія выносяцца на абарону:

1. На падставе аналізу дзейнасці судовага абаронцы і ў адпаведнасці з тагачаснай тэрміналагічнай разнастайнасцю яго пазначэння прапаноўваецца аўтарская пазіцыя адносна гістарычнай эвалюцыі паняцця “адвакат” з выяўленнем яго гісторыка-тэрміналагічных асаблівасцяў: пракуратар; умацаваны; пленіпантэнт; патрон (паўнамоцны прадстаўнік); павераны (месенас) ; палестрант; прысяжны страпчы, павераны; адвакат.

2. Перадумовай узнікнення інстытуту адвакатуры была аб’ектыўная неабходнасць абароны ў грамадскіх спрэчках, а потым і ў судзе, інтарэсаў асоб, якія не валодалі неабходнымі пазнаннямі ў галіне юрыспрудэнцыі, а таксама, не мелі магчымасці, з якой-небудзь прычыны, самастойна прамаўляць на судзе. Разам з гэтым устаноўлена, што ўзнікненню і развіццю адвакатуры папярэднічалі яе асобныя формы: а) прадстаўніцтва: натуральнае прадстаўніцтва, прафесійнае (наёмнае) прадстаўніцтва; б) правазаступніцтва.

3. Адвакаты, як асобы, якія былі дасведчанымі ў праве і таму маглі ў пэўнай ступені абараняць перад дзяржаўнымі органамі і судом маючыя месца на той час правы свабоднага насельніцтва, існавалі на Беларусі да ўзнікнення Вялікага Княства Літоўскага.

4. На падставе аналізу дакументальна-прававога матэрыялу ўстаноўлена, што працэс фарміравання інстытуту адвакатуры на беларускіх землях актывізаваўся ў другой палове XVI ст., аб чым сведчаць перш за ўсё Статуты 1529, 1566, 1588 гг., аднак ён не быў завершаны і прадоўжыўся ў XVII–XVIII стст. у складзе Рэчы Паспалітай, прычым з улікам значнага ўплыву польскіх адвакацкіх традыцый і новых агульнаеўрапейскіх прававых тэндэнцый:

а) асацыяцыі адвакатаў, якія былі ўтвораны ў ВКЛ і заканадаўча замацаваны яшчэ ў XVI ст., не мелі адзінага вызначэння, павольна трансфарміраваліся ў больш развітую, у параўнанні з папярэднім перыядам, прафесійную супольнасць, у пэўнай ступені запазычаную з польскага права, пад назвай Палестра;

б) у XVII–XVIII стст. праявілася пэўная тэндэнцыя да элітарызацыі як непасрэдна Палестры, так і адвакацкай працы ўвогуле, што ў сваю чаргу прывяло да ўзнікнення інтарэсу з боку найбольш здатных і таленавітых асоб;

в) нягледзячы на тое, што судовая сістэма ВКЛ, а таксама судовы працэс і ўзаемаадносіны ўдзельнікаў у ім, былі значна набліжаны да польскіх, усё ж заставалася ў кантэксце адасобленасці ВКЛ тэндэнцыя да захавання ўласных прававых і карпаратыўных ліцвінскіх традыцый, у тым ліку і ў сферы адвакатуры;

г) характэрнай рысай адвакатуры ў XVII–XVIII стст. стала радыкальнае пераўтварэнне вобраза і статуса адваката. Як сведчыць дакументальна-прававы матэрыял, перш за ўсё, значна ўзрос агульнаадукацыйны і прафесійны ўзровень адвакатаў у параўнанні з папярэднім перыядам. Таксама юрысты яшчэ з XVI ст. пачалі актыўна атрымліваць вышэйшую адукацыю, яе ўзровень і тыя прадметы, якім вывучаліся, былі недастатковымі ў галіне юрыспрудэнцыі, таму каштоўнасць набылі веды, атрыманыя ад непасрэднага ўдзелу ў судовых пасяджэннях і ад зносін з прафесійнымі адвакатамі-практыкамі, а таксама з мемуараў і запісаў юрыстаў.

5. Тэрытарыяльна-геаграфічнае паходжанне адвакатаў ахоплівала амаль усю тэрыторыю Вялікага Княства Літоўскага. Аднак большасць юрыстаў паходзіла з тых павеатаў ВКЛ, дзе размяшчаўся сам суд і гэта ў асноўным былі беларускія землі. Толькі нязначная колькасць адвакатаў у судах ВКЛ была выхадцамі з Польшчы. Устаноўлена, што адвакаты ВКЛ паспяхова канкурыравалі з польскімі адвакатамі, не пускаючы апошніх на рынак юрыдычных паслуг.

6. На падставе выяўленых тэндэнцый і заканамернасцей станаўлення і развіцця адвакатуры на Беларусі ў XVI–XVIII стст. устаноўлена гістарычная абумоўленасць сутнасці сучаснай айчыннай адвакатуры і пераемнасці асноўных прынцыпаў адвакацкай дзейнасці, закладзеных з улікам дзяржаўна-прававой традыцыі беларускага народа яшчэ ў Статутах ВКЛ 1529, 1566 і 1588 гг. У гэтай сувязі ўяўляецца, што асэнсаванне гістарычнага вопыту станаўлення і развіцця інстытуту адвакатуры, як самастойнага прававога інстытуту, у XVI–XVIII ст. на беларускіх землях будзе вельмі карысным у працэсе далейшага ўдасканалення нацыянальнай прававой сістэмы. Так, з аналізу нормаў Статутаў і архіўных дакументаў, якія ўпершыню на заканадаўчым узроўні прадугледжвалі не толькі правы і абавязкі, але і адказнасць адвакатаў за недобрасумленнае выкананне сваіх абавязкаў у выглядзе турэмнага зняволення на чатыры тыдні, а таксама выплаты боку за недобрасумленную працу матэрыяльнай шкоды, аўтарам прапаноўваецца пераняць, з улікам сучасных тэндэнцый і патрабаванняў, матэрыяльную меру адказнасці адвакатаў і замацаваць яе на заканадаўчым узроўні.

Таксама адпаведна таму, што ўжо ў другой палове XVIII ст. было ўведзена правіла, згодна з якім праз пэўны прамежак часу суддзі павінны былі

даваць ацэнку дзейнасці адвакатаў, якія запісваліся ў спецыяльныя кнігі, і, якія, у наступным, мелі важнае значэнне пры вырашэнні пытання аб прафесійнай прыдатнасці адваката, на наш погляд, прадстаўляецца мэтазгодным пераняць, з улікам сучасных падыходаў, вышэйазначаную практыку. Уяўляецца, што азначаная вышэй практыка можа паспрыяць павышэнню прававых ведаў адвакатаў і якасці падрыхтоўкі апошніх да судовых працэсаў, а таксама прымяняцца для ацэнкі дзейнасці адвакатаў (якасці іх тэарэтычнай і практычнай падрыхтоўкі), якая ў наступным можа стаць вызначальнай пры іх пераатэстацыі.

Асабісты ўклад суіскальніка навуковай ступені

На падставе вывучэння і аналізу шырокай базы дакументальных, архіўных матэрыялаў, а таксама выдадзеных першакрыніцаў і навуковай літаратуры аўтарам самастойна выканана прадстаўленае дысертацыйнае даследаванне. Палажэнні, абагульненні і высновы, якія выносяцца на абарону, належаць дысертанту асабіста.

Апрабацыя дысертацыі і інфармацыя аб выкарыстанні яе вынікаў

Вывады дысертацыйнага даследавання прадстаўлены аўтарам у дакладах і выступленнях на 14 рэспубліканскіх і міжнародных навуковых канферэнцыях: штогадовых канферэнцыях студэнтаў і аспірантаў БДУ (Мінск, 2005, 2009 – 2012 гг.), «Актуальные проблемы правоведения: история и современность» (Мінск, 2005), «Развитие институтов гражданского права в законодательстве Беларуси от Статута ВКЛ 1529 г. до Гражданского кодекса Республики Беларусь 1998 г.» (Мінск, 2009 г.), «Декларация о государственном суверенитете Белорусской ССР от 27 июля 1990 г. и её место в развитии конституционного процесса в Республике Беларусь» (Мінск, 2010 г.); «Конституции Республики Казахстан – 15 лет» (Мінск, 2010 г.), «Правовое обеспечение инновационного развития общества и государства» (Мінск, 2010 г.), «Дев'яті осінні юридичні чітання» (Хмяльніцкі, 2010 г.), «Праблемы гісторыі дзяржавы і права Беларусі» (Мінск, 2011 г.), «Актуальные проблемы прав человека, государства и правовой системы» (Львоў, 2011 г.), «Концептуальные основы развития национальных правовых систем в контексте процессов глобализации и региональной интеграции: постсоветский опыт и перспективы устойчивого развития» (Мінск, 2011 г.), «Судебная власть на Беларуси: история, современность, перспективы развития (к 430-летию образования главного суда ВКЛ – Литовского Трибунала)» (Мінск, 2011 г.), «Юридическая наука и правоприменительная практика» (Мінск, 2012 г.), «Статут Вялікага Княства Літоўскага, Рускага і Жамойцкага 1566 г.: да 450-годдзя выдання» (Мінск, 2016 г.).

Атрыманыя навуковыя вынікі ўведзены ў практычную дзейнасць, што пацвярджаецца актам аб практычным выкарыстанні, даведкай і лістом аб магчымым практычным выкарыстанні вынікаў даследавання.

Апублікаванне вынікаў дысертацыі

Асноўныя вынікі і палажэнні дысертацыйнага даследавання адлюстраваны ў 18 навуковых публікацыях (3,92 аўтарскіх аркуша), з іх 5 артыкулаў у навуковых часопісах, рэкамендаваных Вышэйшай атэстацыйнай камісіяй Рэспублікі Беларусь для апублікавання вынікаў дэсертацыйных даследаванняў (2,24 аўтарскіх аркуша), 13 публікацый з'яўляюцца матэрыяламі і тэзісамі выступленняў на навуковых канферэнцыях (1,68 аўтарскіх аркуша).

Структура і аб'ём дысертацыі

Дысертацыя складаецца са спісу ўмоўных абазначэнняў, уводзін, агульнай характарыстыкі работы, пяці глаў, заключэння, бібліяграфічнага спісу з 345 крыніц (уключаючы 18 публікацый дысертанта), дадаткаў. Агульны аб'ём дысертацыі складае 152 старонкі, з іх 115 старонак – асноўны тэкст, 31 старонка – бібліяграфічны спіс, 6 старонак – дадаткі.

АСНОЎНЫ ЗМЕСТ РАБОТЫ

У першай главе “Гістарыяграфія праблемы, крыніцы і метады даследавання” робіцца аналіз навуковай літаратуры па тэме даследавання і апісваецца метадалогія і метады навуковага даследавання. Адзначана, што пытанні гісторыі ўзнікнення і развіцця інстытута адвакатуры Беларусь XVI–XVIII стст. падвяргаліся некаторым даследаванням айчынных і расійскіх навукоўцаў дарэвалюцыйнага, савецкага і сучаснага перыядаў, а таксама закраналіся ў працах замежных даследчыкаў (польскіх, літоўскіх, украінскіх і інш.). Агляд літаратуры дазваляе зрабіць вывад аб тым, што ў працах дарэвалюцыйных вучоных (К. Малышаў, Я.У. Васькоўскі, М.К. Любаўскі, І.І. Лапо, У.У. Тараноўскі, І.Я. Файніцкі, Д.Н. Барадзін, І.У. Гессэн і інш.) ішла размома ўвогуле пра гістарычнае зараджэнне асобных форм інстытуту адвакатуры. На пачатку савецкага перыяду пытанні гісторыі развіцця адвакатуры на Беларусі амаль не закраналіся. Выключэннем з'яўляюцца працы вучоных перыяду беларусізацыі, сярод якіх неабходна адзначыць даследаванне М.В. Доўнар-Запольскага. З канца XX ст. у сувязі з абвясчэннем дзяржаўнага суверэнітэту Беларусі навуковыя распрацоўкі актывізаваліся, аднак у сваіх працах гісторыкі-правазнаўцы (І.А. Юхо, А.Ф. Вішнеўскі, Т.І. Доўнар, С.Ф. Сокал, В.А. Шаўкапляс і інш.), як правіла, даюць толькі кароткі агляд дзейнасці пракуратараў у Вялікім Княстве Літоўскім. Робіцца агульны вывад, што нягледзячы на значную колькасць публікацый, дакументальна-прававога

**СПІС РАБОТ, АПУБЛІКАВАНЫХ АЎТАРАМ
ПА ТЭМЕ ДЫСЕРТАЦЫІ**

Артыкулы ў навуковых выданнях, уключаных ВАК у пералік выданняў для апублікавання вынікаў дысертacyjnych даследаванняў

1. Гур'ева, А. А. Развіццё адвакатуры на тэрыторыі Беларусі ў перыяд падрыхтоўкі і ўвядзення ў дзеянне Статутаў ВКЛ 1529, 1566, 1588 гг. / А. А. Гур'ева // Весн. БДУ. Сер. 3, Гісторыя. Эканоміка. Права. – 2012. – № 2. – С. 87–90.

2. Гур'ева, А. А. Формы адвакацкай дзейнасці на тэрыторыі Беларусі ў XVI стагоддзі / А. А. Гур'ева // Право.by. – 2012. – № 6. – С. 15–18.

3. Гур'ева, А. А. Утварэнне і развіццё адвакатуры на тэрыторыі Беларусі да прыняцця Статута Вялікага Княства Літоўскага 1529 года / А. А. Гур'ева // Весн. Беларус. дзярж. экан. ун-та. – 2013. – № 2. – С. 77–82.

4. Гур'ева, А. Развіццё адвакатуры ў перыяд знаходжання беларускіх зямель у складзе Рэчы Паспалітай / А. Гур'ева // Юстыцыя Беларусі. – 2013. – № 5. – С. 65–67.

5. Гур'ева, А. А. Прафесійны ўзровень адвакатаў у XVII–XVIII стст. / А. А. Гур'ева // Весн. БДУ. Сер. 3, Гісторыя. Эканоміка. Права. – 2016. – № 1. – С. 79–83.

Матэрыялы канферэнцый і тэзісы выступленняў

6. Пенязь, А. А. (Гур'ева, А. А.) Гісторыка-прававая навука ў працах І. А. Юхо / А. А. Пенязь (А. А. Гур'ева) // Актуальныя праблемы прававедання: історыя і сучаснасць : матэрыялы міжнарод. науч. конф. студэнтаў і аспірантаў, посвящ. 80-летию юрид. фак. Белорус. гос. ун-та, Минск, 18–19 окт. 2005 г. / Белорус. гос. ун-т ; редкол.: Г. А. Шумак (отв. ред.) [и др.]. – Минск, 2006. – С. 7–8.

7. Пенязь, А. А. (Гур'ева, А. А.) Развіццё інстытута адвакатуры ў Вялікім княстве Літоўскім у XVI стагоддзі / А. А. Пенязь (А. А. Гур'ева) // Право Беларусі: історыя і сучаснасць : сб. матэрыялаў Міжнарод. науч.-теорет. конф. студэнтаў, магістрантаў і аспірантаў «Развіццё інстытутаў грамадзянскага права ў заканадаўстве Беларусі ад Статуса ВКЛ 1529 г. да Грамадзянскага кодэкса Рэспублікі Беларусь 1998 г.», Минск, 24 нояб. 2009 г. ; Респ. науч.-теорет. конф. студэнтаў, магістрантаў і аспірантаў «Дэкларацыя о государственном суверенитете Белорусской ССР от 27 июля 1990 г. и ее место в развитии конституционного процесса в Республике Беларусь», Минск, 16 нояб. 2010 г. / Белорус. гос. экон. ун-т ; редкол.: И. В. Вишневецкая (отв. ред.) [и др.]. – Минск, 2010. – С. 45–46.

8. Пенязь, Е. А. (Гурьева, Е. А.) Конституционные основы института адвокатуры по статутам Великого княжества Литовского XVI в. / Е. А. Пенязь (Е. А. Гурьева) // Право Беларуси: история и современность : сб. материалов Междунар. науч.-теорет. конф. студентов, магистрантов и аспирантов «Развитие институтов гражданского права в законодательстве Беларуси от Статуса ВКЛ 1529 г. до Гражданского кодекса Республики Беларусь 1998 г.», Минск, 24 нояб. 2009 г. ; Респ. науч.-теорет. конф. студентов, магистрантов и аспирантов «Декларация о государственном суверенитете Белорусской ССР от 27 июля 1990 г. и ее место в развитии конституционного процесса в Республике Беларусь», Минск, 16 нояб. 2010 г. / Белорус. гос. экон. ун-т ; редкол.: И. В. Вишневецкая (отв. ред.) [и др.]. – Минск, 2010. – С. 184–186.

9. Пенязь, Е. А. (Гурьева, Е. А.) Положения об адвокатуре СССР 1939 года и его значение / Е. А. Пенязь (Е. А. Гурьева) // Конституции Республики Казахстан – 15 лет : материалы Междунар. науч.-практ. конф., Минск, 10 сент. 2010 г. / Посольство Респ. Казахстан в Респ. Беларусь. – Минск, 2010. – С. 48–49.

10. Пенязь, А. А. (Гурьева, А. А.) Роля адвакатаў і іх функцыі пры вядзенні спраў у судах / А. А. Пенязь (А. А. Гурьева) // Правовое обеспечение инновационного развития общества и государства : материалы междунар. науч. конф. студентов, магистрантов и аспирантов, Минск, 29–30 окт. 2010 г. / Белорус. гос. ун-т ; редкол.: Г. А. Шумак (отв. ред.) [и др.]. – Минск, 2011. – С. 5–6.

11. Пенязь, Е. А. (Гурьева, Е. А.) Оформление института адвокатуры в XVI столетии (по статутам Великого княжества Литовского) / Е. А. Пенязь (Е. А. Гурьева) // Актуальні проблеми юридичної науки : зб. тез. міжнар. наук. конф. «Дев'яті осінні юридичні читання», Хмельницький, 12–13 листоп. 2010 р. : у 4 ч. / Хмельниц. ун-т упр. та права. – Хмельницький, 2010. – Ч. 1 : Теорія держави і права. Історія політичних та правових вчень. Філософія права. Міжнародне право. Порівняльне правознавство. – С. 80–82.

12. Пенязь, А. А. (Гурьева, А. А.) Прадстаўнікі духавенства і шляхта як прафесійныя абаронцы ў Вялікім княстве Літоўскім / А. А. Пенязь (А. А. Гурьева) // Праблемы гісторыі дзяржавы і права Беларусі : матэрыялы міжнар. навук.-практ. канф., прысвеч. 90-годдзю з дня нараджэння І. А. Юхо, Мінск, 18–19 сак. 2011 г. / Юрид. фак. Беларус. дзярж. ун-та, Юрид. каледж Беларус. дзярж. ун-та ; рэдкол.: С. А. Балашэнка (адк. рэд.) [і інш.]. – Мінск, 2011. – С. 172–174.

13. Пенязь, Е. А. (Гурьева, Е. А.) Статут Великого княжества Литовского 1588 года – законодательная основа оформления института адвокатуры / Е. А. Пенязь (Е. А. Гурьева) // X Международная студенческо-аспирантская научная

конференция «Актуальные проблемы прав человека, государства и правовой системы», Львов, 6–8 мая 2011 г. / Львов. нац. ун-т. – Львов, 2011. – С. 53–54.

14. Пенязь, А. А. (Гур'ева, А. А.) Замацаванне інстытута адвакатуры ў прававой сістэме Беларусі ў XVI ст. / А. А. Пенязь (А. А. Гур'ева) // Концептуальныя асновы развіцця нацыянальных прававых сістэм у кантэксце працэсаў глабалізацыі і рэгіянальнай інтэграцыі: постсавецкі вопыт і перспектывы устойлівага развіцця : матэрыялы Міждунар. науч.-практ. конф., Мінск, 7–8 окт. 2011 г. / Беларус. гос. ун-т ; редкол.: С. А. Балашенка (отв. ред.) [и др.]. – Мінск, 2011. – С. 180–181.

15. Пенязь, А. А. (Гур'ева, А. А.) Роля адвакатаў ў судовым жыцці Вялікага Княства Літоўскага ў XVI стагоддзі / А. А. Пенязь (А. А. Гур'ева) // Судебная ўладзь на Беларусі: гісторыя, сучаснасць, перспектывы развіцця (к 430-летію абразаваня главнога суда ВКЛ – Літовскага Трыбунала) : матэрыялы міжнар. студэн. конф., Мінск, 16–17 нояб. 2011 г. / Беларус. гос. экон. ун-т ; редкол.: И. В. Вишневская (отв. ред.) [и др.]. – Мінск, 2011. – С. 118–119.

16. Гур'ева, А. А. Нарматыўнае рэгуляванне і дзейнасць адвакатуры на тэрыторыі Беларусі ў XVI ст. / А. А. Гур'ева // Сборник работ 69-й научной конференции студентов и аспирантов Белорусского государственного университета, 14–17 мая 2012 г., Мінск : в 3 ч. / Беларус. гос. ун-т. – Мінск, 2013. – Ч. 2. – С. 315–319.

17. Гур'ева, А. А. Развіццё адвакатуры ў перыяд знаходжання беларускіх зямель у складзе Рэчы Паспалітай / А. А. Гур'ева // Юрыдычная навука і правоприменительная практика : матэрыялы міждунар. науч. конф. студэнтаў, магістрантаў і аспірантаў, Мінск, 26–27 окт. 2012 г. / Беларус. гос. ун-т ; редкол.: О. И. Чуприс (отв. ред.) [и др.]. – Мінск, 2012. – С. 6–7.

18. Гур'ева А. А. Нарматыўная рэгламентацыя адвакацкай дзейнасці ў Статуце Вялікага Княства Літоўскага 1566 года / А. А. Гур'ева // Статут Вялікага княства Літоўскага, Рускага і Жамойцкага 1566 г.: да 450-годдзя выдання : матэрыялы Рэсп. навук.-практ. круглага стала, Мінск, 1 крас. 2016 г. / Беларус. дзярж. ун-т ; рэдкал.: Т. І. Доўнар (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск, 2016. – С. 208–214.

РЭЗЮМЭ

Гур'ева Алена Аляксандраўна

Гісторыя інстытута адвакатуры Беларусі (XVI–XVIII стст.)

Ключавыя словы: формы адвакацкай дзейнасці, прадстаўніцтва, правазаступніцтва, пракуратар, Вялікае Княства Літоўскае, Рэч Паспалітая, адвакат, адвакатура, адукацыя, Статуты.

Мэта даследавання: выяўленне прычын і заканамернасцей узнікнення, станаўлення і развіцця інстытута адвакатуры на Беларусі, а таксама ліквідацыя прабелу ў гісторыка-прававой навуцы адносна функцыянавання адвакатуры XVI–XVIII стст.

Метады даследавання: агульнанавуковыя (параўнальны аналіз, сінтэз, індукцыя, дэдукцыя), спецыяльна-гістарычныя (гісторыка-генетычны, гісторыка-параўнальны), спецыяльна-прававыя (параўнальна-прававы, сістэмна-прававы, тлумачэння прававых нормаў) метады.

Атрыманыя вынікі і іх навізна: упершыню ў гістарычна-прававой навуцы Беларусі праведзена комплекснае даследаванне прычын, перадумоў, сутнасці станаўлення і развіцця адвакатуры на Беларусі ў XVI–XVIII стст. Прааналізаваны прычыны і ўмовы гістарычнага з'яўлення судовай абарончай дзейнасці ў кантэксце яе сутнасці і асаблівасцей тэрміналагічнага вызначэння, выяўлены прычыны, гістарычныя і арганізацыйна-прававыя ўмовы станаўлення інстытута адвакатуры на Беларусі ў XVI ст., вызначаны прававы статус прадстаўніка і правазаступніка, выяўлены асаблівасці і тэндэнцыі ў нарматыўнай рэгламентацыі інстытута адвакатуры і правапрымяняльнай дзейнасці ў XVI–XVIII стст. перыяду Вялікага Княства Літоўскага і Рэчы Паспалітай; на падставе прынцыпу гістарычнай пераемнасці паказана неабходнасць успрымання асноўных прынцыпаў і метадаў адвакацкай дзейнасці XVI–XVIII стст. на наступных гістарычных этапах з мэтай ўдасканалення сучаснай адвакатуры.

Рэкамендацыі па выкарыстанні: палажэнні дысертацыі могуць быць выкарыстаны ў працэсе далейшых навуковых распрацовак айчыннай гісторыі дзяржавы і права, у тым ліку адносна пытанняў, прысвечаных гісторыі адвакатуры наступных гістарычных перыядаў, пры падрыхтоўцы падручнікаў і навучальных дапаможнікаў для вышэйшых і сярэдне-спецыяльных навучальных устаноў, у сферы ідэалагічна-выхаваўчай працы сярод студэнтаў, а таксама павышэння прававой культуры адвакатаў Рэспублікі Беларусь.

Галіна прымянення: навукова-даследчая, нарматворчая дзейнасць, правапрымяняльная практыка, навучальны працэс.

РЕЗЮМЕ

Гурьева Елена Александровна

История института адвокатуры Беларуси (XVI–XVIII вв.)

Ключевые слова: формы адвокатской деятельности, представительство, правозащитничество, прокуратор, Великое Княжество Литовское, Речь Посполитая, адвокат, адвокатура, образование, Статуты.

Цель исследования: выявление причин и закономерностей возникновения, становления и развития института адвокатуры на Беларуси, а также ликвидация пробела в историко-правовой науке относительно деятельности адвокатуры XVI–XVIII вв.

Методы исследования: общенаучные (сравнительный анализ, синтез, индукция, дедукция), специально-исторические (историко-генетический, историко-сравнительный), специально-правовые (сравнительно-правовой, системно-правовой, толкование правовых норм) методы.

Полученные результаты и их новизна: впервые в историко-правовой науке Беларуси проведено комплексное исследование причин, предпосылок, условий становления и развития адвокатуры на Беларуси в XVI–XVIII вв. Проанализированы причины и условия исторического появления судебной оборонческой деятельности в контексте ее сути и особенностей терминологического определения, выявлены причины, исторические и организационно-правовые условия становления института адвокатуры на Беларуси в XVI ст., определен правовой статус представителя и правозащитника, выявлены особенности и тенденции в нормативной регламентации института адвокатуры и правоприменительной деятельности в XVI–XVIII вв. периода Великого Княжества Литовского и Речи Посполитой; на основе принципа исторической преемственности показана необходимость восприятия основных принципов и методов адвокатской деятельности XVI–XVIII вв. на следующих исторических этапах с целью совершенствования современной адвокатуры.

Рекомендации по использованию: положения диссертации могут быть использованы в процессе дальнейших научных разработок отечественной истории государства и права, в том числе относительно вопросов, посвященных истории адвокатуры следующих исторических периодов, при подготовке учебников и учебных пособий для высших и средне-специальных учебных заведений, в сфере идеологическо-воспитательной работы среди студентов, а также повышения правовой культуры адвокатов Республики Беларусь.

Область применения: учено-исследовательская, нормотворческая деятельность, правоприменительная практика, учебный процесс.

SUMMARY

Alena A. Huryeva

History of the institute of advocacy in Belarus (XVI–XVIII centuries.)

Key words: forms of advocacy, agency, rights defender, procurator, the Grand Duchy of Lithuania, Rzeczpospolita, lawyer, advocacy, education, Statutes.

Research objectives: identification causes and patterns of occurrence, formation and development of the legal profession in Belarus, as well as the elimination of the gap in the historical and legal science on the functioning of the legal profession XVI–XVIII centuries.

Methods of research: general scientific (comparison, analysis, synthesis, induction, deduction), specially-historical (historical-genetic, historical and comparative), specially-legal (comparative-legal, systematic-legal, interpretation of legal norms) methods.

The results and their novelty: for the first time in the historical and legal science in Belarus it has been conducted a comprehensive research of the reasons, prerequisites, conditions of formation and development of the advocacy in Belarus in the XVI–XVIII centuries. Reasons and conditions of judicial defense historical appearance were analyzed in the context of its nature and terminological definition characteristics; the legal profession causes, historical, organizational and legal conditions in Belarus in the XVI century were defined; the legal status of a representative and rights defender was defined; normative regulation peculiarities and trends were revealed for the advocacy bar and law-enforcement activities in the XVI–XVIII centuries during the period of the Grand Duchy of Lithuania and the Rzeczpospolita; the necessity of perception for fundamental principles and methods of advocacy in the XVI–XVIII centuries and the following historical stages is shown based on historical continuity principle with the aim to improve modern legal profession.

Recommendations for the extent use: the dissertation provisions may be used in further scientific research in the sphere of country's history of state and law, including the issues dedicated to the history of legal profession of the following historical periods, preparation of textbooks and manuals for higher and secondary specialized educational institutions in the field of ideological and educational work among the students, as well as improving the legal culture of the Republic of Belarus advocates.

Application spheres: research, law making, law enforcement, educational process.